

DOI: <https://doi.org/10.36719/2663-4619/96/90-95>

İradə Əliyeva
Azərbaycan Tibb Universiteti
iradaazeri@mail.ru
Nüşabə Əliyeva
Azərbaycan Tibb Universiteti
nushabe.aliyeva@bk.ru

ÜNSİYYƏT VƏ SÖZÜN GÜCÜ

Xülasə

Dünyanın bütün dahiləri ünsiyyət zamanı sözün insan zehninə, ağılına, ruhuna və qəlbinə təsirini, sözün ən güclü faktor olmasını zaman-zaman vurğulayıblar. Söz istər pozitiv, istər neqativ anlamda insan həyatını başdan-başa yönləndirən, insan həyatını uğurlu ya uğursuz edən böyük bir gücdür. Sözün gücünə söykənən, ona güvənən, ondan ruhlanan hər kəs xoşbəxt bir yaşama sahiblənəcək.

Məqalədə qoyulan məsələlərin tutumunu genişlətmək, ona Qərb yönü verib dünya arenasına çıxarmaq üçün sitatlar ingiliscə verilib. Sitatları ingiliscə vermək, onları Azərbaycan dilinə tərcümə etmək məqaləyə ancaq hörmət qazandırır.

Sözün gücünə dair söylədiklərimiz okeanda bir damladır. Söz adlı nəhəng bir okean nə insan düşüncəsi ilə, nə də insan sözü ilə əhatələnə bilər.

Açar sözlər: *ünsiyyət, sözün gücü, ruh, qəlb, ingiliscə sitat, azərbaycanca tərcümə, frazeoloji feil, Qərb yazarları*

İrada Aliyeva
Azerbaijan Medical University
iradaazeri@mail.ru
Nushaba Aliyeva
Azerbaijan Medical University
nushabe.aliyeva@bk.ru

Communication and the power of a word

Abstract

All the world's geniuses have periodically emphasized the effects of words on the human mind, mind, spirit, and heart during communication and the strongest factor in the word. Words, whether positive or negative, are a powerful force that can lead a person's life from the start to a successful or unsuccessful one. Anyone who relies on the power of the word, relies on it, and is encouraged by it, will have a happy life.

The article quotes in English to expand the position of the issues laid down in the article, to give it a Western direction and to be able to go to the world arena. Giving them in English will only honor the article by translating them into Azerbaijani.

What we say about the power of the word is a drop in the ocean. A giant ocean called the Word is not surrounded by human thinking or human word.

Keywords: *communication, power of the word, spirit, heart, English quotation, Azerbaijani translation, phraseological verb, Western writers*

Giriş

Söz ulu Tanrının insanlara bəxş etdiyi üstün bir nemətdir. Dərmanın insan bədənində icra etdiyi funksiyaları söz də insan mənəviyyatında icra edir. Doğulduğu gündən dünyadan köçdüyü günədək dərmansız keçinə bilməyən insan söz olmadan keçinə bilməz. Dərman insanı sağaldır, söz isə canlı

bir varlıq olan insana ilahi bir yaranış, mənəviyyat, ləyaqət paltarı geydirir. Dünyada ən güclü varlıq olan sözün qarşısında dərman olduqca gücsüzdür. Dərman yalnız fiziki anlamda bədəni sağaldır, o, insan ruhuna, qəlbinə, mənəviyyatına, ədəbinə, tərbiyyəsinə, bir sözlə, insanın gözlə görülməyən faktorlarına sirayət edə bilmir. Tanrı onlara sirayət etmə funksiyasını ancaq sözə ayırıb. Söz ruhu və qəlbi dilləndirir, coşdurur, balansla salır, balansdan çıxarır, istiqamətləndirir. Qədim yunan filosofu Qorgi 25 əsr öncə sözdəki gücü dərmanın gücü ilə müqayisə edərək yazırdı (1):

The effect of speech upon the condition of the soul is comparable to the power of drugs over the nature of bodies. For just as different drugs dispel different secretions from the body, and some bring an end to disease and others to life, so also in the case of speeches, some distress, others delight, some cause fear, others make the hearers bold, and some drug and bewitch the soul with a kind of evil persuasion.

Sözün ruhun durumuna təsiri dərmanın bədən üzərindəki gücü ilə müqayisə oluna bilər. Neçə ki fərqli dərmanlar bədənə fərqli ifrazatları qovur, bəziləri xəstəliyə son verir, bəziləri həyat verir, eyni şəkildə sözün də bəziləri narahat edir, bəziləri zövq verir, bəziləri qorxuya səbəb olur, bəziləri dinləyənləri cəsarətləndirir, bəziləri də bir növ şeytani inandırma ilə ruhu ovsunlayır.

Səslənmə və yazı tutumu ən kiçik olanların biri olan söz güclü bir ustad olmaqla ilahi hünərlərə nail olur. “Veda”lar, Avesta, Bibliya, Quran kimi dini qaynaqları, dahi şairlərin, yazarların, filosofların və alimlərin bəşərin təkamülünə yön verən, ruhu və qəlbi vəcdə gətirən əsərlərini bizlərə çatdıran yalnız sözdür. Gözə görünməz bir xəzinədən qaynaqlanan hər söz minlərlə anlayışa yüklənir. Beş hərflə təkcə “vətən” sözündə minlərlə anlayış yatır. 5 ədədi milyonlarla ədədə dönə bilirsə, onu bir insan yazsa da, səsləndirsə də, o ədəd insana xas bir varlıq deyil, ilahi bir varlıqdır. Demək, 5-i milyonlara yetirən insan əqli deyil, sözdəki gücdür, bu gücü də ortaya qoyan Tanrıdır, bir başqası deyil. Hansı şair, hansı yazar, hansı filosof, hansı alim 3 hərflə “ana” sözünün gücünü, daşdığı ağırlığı, çatdırdığı mənanı açar bilər. Aristotel kimi nəhəng bir filosof, Nizami kimi platonik bir şair, Huqo kimi böyük bir yazar, Eynşteyn kimi dahi bir alim bu işin önündə aciz olublar. Neçə ki dünyanı bir beşik kimi yırğalayan Tanrı gücü ortada var, sözün gücü var olacaq, heç bir insan oğlu o gücü yenə bilməz. Sözü yenə filosof Qorgiyə veririk (1):

Speech is a powerful master and achieves the most divine feats with the smallest and least evident body. It can stop fear, relieve pain, create joy, and increase pity.

Söz güclü bir ustadır və ən kiçik və ən az görünən bədəni ilə ilahi hünərlərə çatır. O, qorxunu dayandıra bilər, ağrıyı toxtada bilər, sevinc yarada bilər və şəfqəti artırar bilər.

Sözün gücü çox böyükdür, əgər zamanında deyilsə, vaxtından öncə və vaxtından sonra deyilməyə. Vaxtından öncə və vaxtından sonra dərilən bir meyvə tərəvətinə, faydasını itirdiyi kimi, zamanında deyilməyən söz də gücünü, potensialını, faydasını, gərəkliliyini itirmiş olur. Gücü olmayan söz fayda yerinə ziyana yol açır, barış yerinə savaşa gətirib çıxarır, uğur yerinə uğursuzluğa səbəb olur. Söz var ordunu savaşa qaldırır, söz var məğlubiyyəti zəfərə döndərir, söz var bir imperiyanı çökməkdən qoruyur. Demək, ordunu səfərbər edən, zəfərə yol açan, imperiyanı qoruyub saxlayan sözün gücüdür. 19-cu əsr fransız yazarı, nəşiri Emil de Jirarden zamanında deyilən sözü yaxşı seçilən bir söz adlandırır (1):

The power of words is immense. A well-chosen word has often sufficed to stop a flying army, to change defeat into victory, and to save an empire.

Sözün gücü çox böyükdür. Yaxşı seçilən bir söz çox vaxt qaçan bir ordunu dayandırmışa, məğlubiyyəti zəfərə döndərməyə, bir imperiyanı qurtarmağa bəs olmuşdur.

Hər hansı bir alət usta əllərdə olarkən usta işlər gördüyü kimi, sözlər də usta dillərdə səslənərkən usta olaraq səslənər. Demək, sözün gücü sözdə gizli yatır, onu alovlandıran, ona enerji verən, onu pozitiv ya neqativ edən, onu ucaldıcı ya aşağılayıcı edən yalnız insandır, insanın pozitiv ya da neqativ yanaşmasıdır. Sözün taleyi, ortaya qoyacağı sonuc sözdən asılı deyil, onu səsləndirən insandan birbaşa asılıdır. Usta əllərdən çıxan söz, güclü söz dinləyəni özünə çəkir, onu əsir alır, yaratdığı auradan çıxmağa qoymur. Səslənən söz görünməz enerjiyə çevrilərək, dinləyicinin qanına keçməklə bütün orqanlarına, o sıradan ruhuna və qəlbinə nüfuz edir, bu yolla da dinləyici ofsunlanır. Göründüyü kimi, söz ofsunlayan bir gücə sahibdir. Aristoteli yunanca, Qurani-Kərimi

ərəbcə, Nizamini farsca, Dantenini İtalyanca, Füzulini azərbaycanca, Şekspiri ingiliscə, Höteni almanca, Huqonu fransızca və Dostoyevskini rusca oxuya bilənlər bir okean zövqünə dalaraq, dahi kəlamların ovuna çevrilirlər. Ömrünün 60-cı ilini yaşayan Diana Setterfild adlı tanınmış ingilis xanım yazar "On üçüncü hekayə" anlamında The thirteenth tale adlı romanında yazır (Diane, 2018: 137):

There is something about words. In expert hands, manipulated deftly, they take you prisoner. Wind themselves around your limbs like spider silk, and when you are so enthralled you cannot move, they pierce your skin, enter your blood, numb your thoughts. Inside you they work their magic.

Sözlərin nəşə bir özəlliyi var. Usta əllərdə ustaca istiqamətləndirilərək sizi əsir alırlar. Hörümcək ipəyi kimi bədən üzvlərinizə dolanırlar və siz tərpənə bilməyəcək qədər sehirləndikcə dərinizi dələrlər, qanınıza girərlər, düşüncələrinizi keyləşdirərlər. Onlar içinizdə öz sehirkar işlərini görərlər.

Yuxarıdakı sitatda "əsir alırlar" anlamında "take prisoner" ingiliscə frazeoloji feil olub, "məftun edirlər" mənasını verir. İngilis dili mütəxəssisi professor Oruc Musayevin "İngiliscə-azərbaycanca lüğəti"ndə "to take prisoner" ("əsir almaq") frazeoloji məsdəri yer alır (Musayev, 2014: 886).

Qeyd edək ki, bir qrup Azərbaycan dilçi aliminin tərtib etdiyi "Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti"nin 2-ci cildində "əsir" adı altında "əsir almaq" frazeoloji məsdəri yer almır; bu məsdər ədəbi dildə və yazıçıların əsərlərində işlək olsa da (Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti, 2006: 138).

İnsan bədənində nələr var, hamısı öləkdir; təbiətdə olan hər canlı və cansız varlıq kimi. Bu, təbiətin yazılmamış bir qanunudur. Amma bu öləri insan elə söz (əsr) yazsa bilər ki, o sözün gücü, ağırlığı, əbədiyaşarlığı öz sahibini poeziya və nəsr əsərlərində, dissertasiyalarda, elmi-publisistik məqalələrdə, insanların xatirələrində qoruyub saxlayır. Neçə əsr öncə ölə bir ədibin böyük bir kəlamını indi oxuyuruşsa, ədibin keçirdiyi sevincini, üzüntüsünü, gözləntilərini, istəklərini qanadlı sözlər bizlərə çatdırırlar. Demək, əbədiyaşar sözün gücü, potensialı, enerjisi daim özündə qalır. Onlar səsləndə aşkara çıxıb güc və enerji paylayırlar. Doğrudan da, bu bir möcüzədir; bir sehirdir; ağıl heyrat ilə baş-başa qoyan bir müəmmadır. Diana Setterfild adı çəkilən kitabda bu reallığı belə açıqlayır:

"People disappear when they die. Their voice, their laughter, the warmth of their breath. Their flesh. Eventually their bones. All living memory of them ceases. This is both dreadful and natural. Yet for some there is an exception to this annihilation. For in the books they write they continue to exist. We can rediscover them. Their humor, their tone of voice, their moods. Through the written word they can anger you or make you happy. They can comfort you. They can perplex you. They can alter you. All this, even though they are dead. Like flies in amber, like corpses frozen in the ice, that which according to the laws of nature should pass away is, by the miracle of ink on paper, preserved. It is a kind of magic".

İnsanlar öldə yox olurlar - onların səsləri, gülüşləri, nəfəslərinin istiliyi, ətləri, sonda da sümükləri. Onlara dair bütün xatirələr bitir. Bu həm qorxunc, həm də təbiidir. Ancaq bəziləri üçün bu yox olmanın bir istisnası var. Çünki onlar yazdıqları kitablarda varlıqlarını davam etdirirlər. Biz onları yenidən kəşf edə bilərik-onların yumorlarını, səs tonlarını, əhval-ruhiyələrini. Onlar yazılı sözlərlə sizi qəzəbləndirə ya da xoşbəxt edə bilər, sizi toxtada bilər, sizi çaşdırar bilər, sizi dəyişə bilərlər. Bütün bunlar olur, onlar ölmüş olsalar da. Kəhrəbadakı milçəklər kimi, buzda donmuş cəsədlər kimi təbiət qanunlarına görə keçib getməli olan şeylər kağız üzərində mürəkkəbin möcüzəsi ilə qorunub saxlanılır. Bu, bir növ sehirdir.

Yer üzündə insanla yanaşı bütün canlı və cansız varlıqlar danışa bilər. Ağac yarpağı, kölgəsi və meyvəsi ilə, bulud yağışı ilə, gündüz işığı ilə, gecə qaranlığı ilə, quşlar civiltisi ilə, at kişnəməsi ilə, külək vıyılması ilə. Bu siyahını minlərlə dəfə artırmaq olar. Bunların hər biri qavrama və emosiya daşıyıcılarıdır. Yazar sözünü söz ilə deyirsə, bəstəkar sözünü bəstəsi ilə, rəssam sözünü tablosu ilə deyir. Bunların da hər biri qavrama və emosiyaya yüklənir.

Bir insan rəssamın çəkdiyi bir tabloya baxırsa, tablo onunla danışaraq, qavrayış və emosiyaya dayanan informasiyalar ötürür. Yazarın tutumu böyük olduqca, sözlərinin tutumu böyük olduğu kimi, rəssamın tutumu böyük olduqca, çəkdiyi tabloların informasiya tutumu da böyük olur. Belə ki, Rafael, Leonardo da Vinçi kimi italyan rəssamlarının dünyanın aparıcı muzeylərində saxlanan tablolarının hər biri tamaşaçıya milyonlarla söz deyə bilər və tamaşaçının intellekti böyük olduqca, bu sözlərin də sayı artır. Ölməz və gerçək bir sənət örnəyi onunla ünsüyyət quran intellektli bir izləyicini mat qoyur. Ona ard-arda tutumlu informasiyalar ötürməklə. Rəngkarlıq üslubunu yazı üslubu ilə bir tutan 18-ci əsr ingilis rəssamı Coşua Reynolds yazır (5):

Style in painting is the same as in writing – a power over materials: whether words or colors by which conceptions or sentiments are conveyed.

Materiallar üzərində güc baxımından rəsmdəki üslub yazıdakıyla eynidir: sözlər ya rənglər ilə qavrayışlar və emosiyalar ötürülür.

Bir rəngkarlıq əsərində sözlər və emosiyalar rənglər ilə çatdırılır. Belə ki, “Qırmızı rəng hərəkətilik və canlılığın, yaşıl rəng dinclik və güvənin, qara rəng güc və ehtirasın, mavi rəng sakitliyin, lacivərdi rəng uğur və gücün, ağ rəng sevinc, saflıq və xəyalın, qəhvəyi rəng sadəlik və səssizliyin, turuncu rəng həyəcan və coşğunun, bənövşəyi rəng özünə güvənin göstəriciləri arasında yer alırlar” (6).

İnsan taleyinə söz qədər təkan verici, onu söz qədər yönləndirici, həyat axarına söz qədər iz qoyucu heç nə yoxdur. İnsan düşüncəsinin səslənən forması olan söz təbiətin əsrlər boyu qapalı qalan sirlərini ard-arda açır, Aya, günəşə və ulduzlara yönələrək onların proqramlarını yaxından izləyir, dərinlən öyrənir, Yerini təkini və üstünü kosmosdan incələyir.

İnsan həyatını cənnətə döndərərək ona məna qatan sözdür, insan həyatını cəhənnəmə döndərərək ona zəhər qatan da sözdür. İnsanı toxtatmaqla ümid qapılarını onun üzünə açan sözdür, insanı məyus edərək onu ümüdsizliyə sürükləyən də sözdür. Müəllimin biliyini, bacarığını və duyğularının ən incə qatlarını tələbənin zəhninə yeridən sözdür, insan zəhnini çaşdırən, ona yanlış proqram verən, onu doğru yoldan azdıran da sözdür. Danışanla dinləyicini ünsüyyətə gətirən, danışanı dinləyiciyə isidən və istədən, danışanın düşündüyünü dinləyiciyə diktə etdirən sözdür. İnsan zəhninə ən güclü emosiyalar ötürən, insanı vəcdə gətirərək ona zövq daddıran sözdür, insanı öfkələndirərək onu davranış balansından çıxaran da sözdür. Demək, söz ən güclü pozitiv olduğu kimi, ən güclü neqativdir. İstər pozitivlikdə, istər neqativlikdə söz liderdir, hər iki axında sözü yenə bilən heç nə yoxdur. Bu öndərliyi sözə yaşadan sözün gücü və sehidir. Sözün canında sehir olmasaydı, insan davranışında meydan sulaya bilməzdi. Avstriyalı nevroloq və psixanalizin banisi, 1939-cu ildə dünyadan köçən Ziqmund Freyd “Gündəlik həyatın psixopatologiyası” anlamında “Psychopathology of everyday life” kitabında sözün gücündən söz açarkən yazır (Sigmund, 2021: 191):

Words have a magical power. They can bring either the greatest happiness or deepest despair. They can transfer knowledge from teacher to student. Words enable the orator to sway his audience and dictate its decisions. Words are capable of arousing the strongest emotions and prompting all men's actions.

Sözlərin sehirli bir gücü var. Onlar ya ən böyük xoşbəxtlik ya da ən dərin ümüdsizlik gətirə bilərlər. Onlar biliyi müəllimdən tələbəyə ötürə bilərlər. Sözlər danışanın öz dinləyicilərinə təsir etməsini və qərarlarını diktə etməsini mümkün edirlər. Sözlər ən güclü duyğuları oyatmağa və bütün insanların hərəkətlərinə təkan verməyə qadirdirlər.

Söz düşüncədə ya nitqdə səslənmədikcə, onun gücü kölgədə qalan solğun çiçəyi xatırladır. Söz o ikisində səslənən kimi, gücü alovlanır, üzünə günəşə baxan çiçək kimi. Söz insan qəlbinə alovlandırma bildiyi üçün ən sərt qəlblərdən göz yaş axıda bilir və bunu sözdən başqa heç nə edə bilmir. 50 yaşını yaşayan amerikalı yazar Patrik Roflus yazmışkən (8):

Words are pale shadows of forgotten names. As names have power, words have power. Words can light fires in the minds of men. Words can wring tears from the hardest hearts.

Sözlər unudulmuş adların solğun kölgələridir. Adların gücü olduğu kimi, sözlərin də gücü var. Sözlər insanların zehinlərində od yandıra bilirlər. Sözlər ən sərt ürəklərdən göz yaşlarını qopara bilirlər.

Dili dil edən, ona status verən, dünyanı üç mindən çox danışılan dilini ortaya qoyan, insan zümrəsini xalqlara bölən, başqa sözlə, insanlara xalq adını verən sözdür, sözün daşıyan, ötürən, cəzb edən, yenilməz və ölməz olan gücüdür. Ulu öndər Heydər Əliyev haqlı olaraq buyururdu ki (Heydər Əliyev və mədəniyyət, 2008: 132):

Dil – millətin mədəniyyət bayrağı, milli mənlilik və qururudur. DİL yoxdursa, xalq da yoxdur.

Qida olmasa, qidadan törənən insan ölür, demək, qida mədənin yemidir. Amma insanı canlı varlıq edən qida olsa da, onu üstün mədəni varlıq edən qida deyil, sözdür. Baxın, 2009-cu ildə vəfat edən amerikalı sahibkar, motivasiya natiqi Cim Rohn sözün zəhin, anlama və fərqlində olma ilə bağlılığından nə yazır (10):

Words do two mayor things: they provide food for the mind and create light for understanding and awereness.

Sözlər iki önəmli iş görürlər: Zehni qida ilə təmin edir, anlama və fərqlində olma üçün işıq yaradırlar.

“Söz”dən düzələn frazeoloji feillər.

Azərbaycan dilində abstrakt (gözlə görünməyən) isimlərlə qramatik əlaqəyə girərək, frazeoloji vahidlər yaradan feillər çoxdur. Belə abstraktlardan biri “söz” anlayışıdır. “Söz”dən 30 frazeoloji feil təqdim olunur, açıqlaması ilə (Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti, 2006: 247):

Söz açılmaq – danışmağa başlanmaq, söz açmaq – danışmağa başlamaq, söz altında qalmamaq – deyilən sözə qarşı deməyə sözü olmaq, söz atmaq – birinin fikrini bilmək üçün bir söz demək, söz çıxartmaq – şeyiə yaymaq, söz dəymək – birinin sözündən incimək, söz döyüşdürmək – yersiz mübahisə etmək, söz düşmək – danışılmağa başlanmaq, söz gəlmək – qınanmaq, söz gəzdirmək – xəbərçilik etmək, söz güləşdirmək – yersiz mübahisə etmək, söz qaytarmaq – deyilən sözə kobud söz demək, söz qoşmaq – şeir demək, söz salmaq – kimdənsə ya nədənsə danışmaq, söz tutmaq – birinin sözündən təsirlənmək, söz vermək – nəisə etməyə razılaşımaq, söz yürütmək – danışmaq; sözə baxmaq – deyilən sözü icra etmək, sözə gəlmək – mübahisə etmək; sözü azdırmaq – birinin fikrini yayındırmaq, sözü bir yerə qoymaq – vədələşmək, sözü keçmək – sayğılı olmaq, sözü uzatmaq – artıq danışmaq, sözü yerə düşmək – bir istəyi icra edilməmək, sözü yerimək – sayğılı olmaq; sözündən çıxmaq – dediyini etməmək, sözünə baxmaq – deyilən sözü icra etmək, sözünə qulaq asmaq – deyilən sözü icra etmək; sözünü ağzında qoymaq – sözünü yarıda qoymaq, sözünü kəsmək – sözünü yarıda qoymaq. Sözə dair söylənən 30 frazeoloji feil tam siyahı deyil, Azərbaycan türklərinin danışq dilində, habelə yazarlarımızın əsərlərində söz ilə bağlı əlavə olaraq yüzə yaxın frazeoloji feil var. Bu da “söz” anlayışının xalqın təfəkküründə dərin iz salmasından xəbər verir.

Füzulinin söz dünyası.

Böyük şairin “Söz” qəzəlində böyük sözün mahiyyətini açan 4 məsələ üzərində dayanırıq. Birinci olaraq vurğulanır: Sözün dəyərini artıranın dəyəri artar, söz nə dəyərdə olsa – sahibi də o dəyərdə olar. İkinci olaraq vurğulanır: Sözə canlılıq ver ki, əcəl yuxusu olan ölüm səni tutanda söz səni yuxudan oyatsın (elə söz də ki, öləndən sonra o söz səni diri saxlasın). Üçüncü olaraq vurğulanır: Söz könüllər almaq üçün ənbər qoxulu bir gözəldir, qeyb duvağından arabir üzünü göstərir. Dördüncü olaraq vurğulanır: Söz sirlər xəzinəsinin qoruyanıdır, min-min sirli incini arabir safa düzüb aşkar edir. Qəzəlin 4 beytinin klassik azərbaycanca oxunuşu və filoloji tərcüməmiz (Məhəmməd Füzuli əsərləri, 2005: 151):

**Artıran söz qədrini sidq ilə qədrin artırır,
Kim, nə miqdar olsa, əhlin eylər ol miqdar söz.
Ver sözə ehya ki, tutduqca səni xabi-əcəl,
Edə hər saat səni ol uyğudan bidar söz.
Bir nigari-ənbərinxətdir könüllər almağa,
Göstərir hər dəm niqabi-qeybdən rüxsar söz.**

**Xazini-gəncineyi-əsrardır, hər dəm çəkər
Riştəyi-izharə min-min gövhəri-əsrar söz.**

*Sözün dəyərini artıran öz dəyərini artırar,
Söz nə dəyərdə olsa, sahibini o dəyərdə edər.
Sözə canlılıq ver ki, səni ölüm yuxusu tutanda,
Söz hər zaman səni həmin yuxudan oyatsın.
Söz köüllər almağa ənbər xətlə bir gözəldir,
Qeyb duvağından üzünü arabir göstərər.
Söz sirlər xəzinəsinin qoruyanıdır, arabir
Min-min sirli incini sapa düzüb aşkarlar.*

Füzulinin sözün böyüklüyünə dair böyük fikirləri çoxdur. Şair bir qitəsində buyurur ki, sözündə olan feyz (Tanrıdan olan güc) onun baxtını üstün ad üçün simvol etmişdir. Şair demək istəyir ki, onun sözünün gücü Tanrıdan qaynaqlanır. Doğrudan da, üstün poeziya və incəsənət örnəkləri Tanrıdan güc almayınca, ürəkləri fəth etməklə əbədiyaşar ola bilməz. Füzuli dərviş (yoxsul) olsa da, özünü sultan (şah) sayıb. Onu poeziya sultanı edən sözləridir – gücü Tanrıdan alan sözləri (Məhəmməd Füzuli əsərləri, 2005: 360):

**Gör nə sultanəm məni-dərviş kim, feyzi-süxən
Eyləmiş iqbalimi asari-nüsrət məzhəri.**
Dərviş olan mən gör nə sultanam ki, sözün feyzi
Üstün adın izi üçün baxtımı simvol etmişdir.

Nəticə

Məqalənin aktuallığı odur ki, bütün zamanların olduğu kimi, günümüzün də ən dəyərli incisi, insan həyatını tam yönləndirici olan Sözdən söz açır, ikinci aktuallığı odur ki, yeni və təkrar olunmamış bir səpkidə sözün yenilməz gücü, qarşısı alınmaz sehri incələnilir. Üçüncü aktuallığı odur ki, mövzunu yönləndirən sitatlar dünyanın dominant (aparıcı) dili olan ingiliscə və məqalə müəllifinin azərbaycanca düzgün filoloji tərcüməsində verilir.

Ümid edirik ki, məqalədə toxunulan məsələlər kommunikasiya, dilçilik və psixologiya kimi elm sahələrini öyrənən alim və doktorantların diqqətini çəkəcək.

Ədəbiyyat

1. <https://www.azquotes.com> / Top 8 Quotes by Gorgias, Jirarden
2. Diane, S. (2018). Thirteenth Tale, The United Kingdom, Harcover Paperback Kindle, 406 p.
3. Musayev, O. (2014). İngiliscə-Azərbaycanca lüğət. Bakı: “Şərq-Qərb”, 1320 s.
4. Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti. (2006). II cild. Bakı: “Şərq-Qərb”, 792 s.
5. <https://www.quotemaster.org> / Quotes about Pover of vords/ J.Reynolds
6. <https://www.forumgercek.com> /Renkler ve Ressamlar
7. Sigmund, F. (2021). Psychopathology of Everyday Life, United Kingdom, Fingerprint Publishing, 240 p.
8. <https://www.bookroo.com>/ 185 Best Quotes/Patrick Rothfuss
9. Heydər Əliyev və mədəniyyət. (2008). Üç cildə (3-cü cild). Bakı: “Nurlar”, 536 s.
10. <https://www.insightstate.com>/ 50 Famous Quotes/Jim Rohn
11. Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti. (2006). IV cild. Bakı: “Şərq-Qərb”, 328 s.
12. Məhəmməd Füzuli əsərləri. (2005). Bakı: “Şərq-Qərb”, 400 s.

Göndərilib: 19.08.2023

Qəbul edilib: 06.10.2023